

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
РЕВКОВОЇ Анни Володимирівни

на тему: **«Організаційно-економічні засади продовольчого забезпечення населення України»**,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка

з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Однією з стратегічних цілей сталого розвитку українського суспільства є подолання голоду, що передбачає забезпечення економічної доступності продуктів харчування для всіх верств населення, безперебійне постачання продовольства навіть до найвіддаленіших сільських територій, високу якість та безпечність харчових продуктів, збалансованість раціону на рівні науково-обґрунтованих норм. Актуальність зазначеної теми на теренах України обумовлюється, як загальнонаціональними проявами системної кризи: інфляційними процесами, низькою купівельною спроможністю населення, наявністю значної частини малозабезпечених та соціально незахищених верств населення країни; так і дією об'єктивних, непередбачуваних та надзвичайних подій, таких як військова агресія росії проти України. Від стану продовольчого забезпечення населення країни залежить національна безпека України, що виводить проблематику на загальнонаціональний рівень. Саме розв'язанню таких актуальних питань нинішнього сьогодення, які зумовлено викликами зовнішнього середовища функціонування України, як суб'єкта державності, присвячене дисертаційне дослідження Ревкової А.В.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Вінницького національного аграрного університету, а саме: теми «Розробка науково-методичних засад оцінки ефективного управління і розвитку підприємств АПК в глобально-трансформаційних умовах» (державний реєстраційний номер 0118U100511) та «Забезпечення розвитку територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування» (державний реєстраційний номер 0122U002096), що засвідчує високий рівень актуальності проведеного дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульоване здобувачкою наукове завдання – обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій, щодо оцінки сучасного стану і прогнозування рівня продовольчого забезпечення населення України в умовах глобальних викликів, – знайшло нове втілення в представленому дослідженні. При цьому авторкою дисертації була використана достатня кількість інформаційних джерел, а також матеріали нормативно-правового, статистичного та аналітичного характеру. Виклад матеріалів дослідження в дисертації є логічним та послідовним. Окреслені завдання дослідження є остаточно сформульованими в контексті поставленої мети, а

залучення необхідного методичного інструментарію, дозволило авторці отримати необхідні наукові результати для досягнення мети дослідження.

Зміст дисертації відповідає її темі. Зазначене є свідченням достатнього рівня обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Здобувачкою обґрунтовано мету роботи, як розроблення теоретичних засад, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення рівня продовольчого забезпечення населення України в умовах повоєнного відродження економіки країни.

Наукові результати, положення, висновки та рекомендації, які одержані та сформульовані у дисертації А.В. Ревкової, ґрунтуються на поглибленому аналізі результатів наукових досліджень, а також офіційних статистичних та аналітичних даних, ресурсів мережі Інтернет. Список використаних джерел для досягнення мети дослідження налічує 135 найменувань.

При виконанні дисертаційного дослідження здобувачкою застосовано, як загальноприйняті, так і сучасні методичні підходи для вирішення поставлених завдань. Зокрема, застосовані спеціальні (спостереження, експеримент), загальнонаукові (гіпотеза, аналіз, синтез, дедукція і порівняння) та аналітично-наукові методи досліджень.

Наукове дослідження А.В. Ревкової базується на фундаментальних положеннях функціонування системи продовольчого забезпечення. Авторкою на основі узагальнення підходів досліджень науковців запропоновано власне визначення поняття «національна продовольча безпека».

Заслуговує на увагу авторський підхід, щодо створення автоматизованої системи поширення електронних продовольчих талонів за допомогою додатку «Дія» для малозабезпечених верств населення України

Наукові положення, викладені у дисертації, сформульовані самостійно та відображають внесок авторки у розвиток економічної науки. Проведений аналіз дисертації та публікацій А. В. Ревкової дозволяє підтвердити наявність елементів наукової новизни, які викладено конкретно, послідовно і системно. До вагомих наукових результатів, що сформовані здобувачкою, можна віднести наступні: узагальнено теоретичні підходи до розуміння соціально-економічної сутності продовольчого забезпечення населення; проаналізовано сучасний стан, тенденції та закономірності продовольчого забезпечення населення з урахуванням особливостей запровадження воєнного стану в країні та механізму його регулювання; обґрунтовано концептуальні засади розвитку системи продовольчого забезпечення населення в повоєнний період відродження економіки країни, особливо для населення з низьким рівнем сукупних грошових доходів та тих, які перебувають за межею бідності; запропоновано пропозиції щодо удосконалення системи продовольчого забезпечення населення України на основі запровадження створення «Банку їжі».

Наукова новизна отриманих у дисертації результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій характеризується чітким і вивіреним підходом до вирішення поставленого науково-практичного завдання.

Повнота наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення і результати дисертації викладено у 13 наукових працях, з яких одна стаття у науковому виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази даних Web of Science, 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичних наукових виданнях іншої держави, 2 тези наукових доповідей, розділ в монографії.

Положення дисертації, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у наукових фахових виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях. Сформульовані у дисертації наукові результати, висновки, рекомендації та пропозиції належать особисто авторці, є її науковим доробком. Особистий внесок здобувачки є достатнім і відповідає вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

Загальна характеристика роботи

Щодо змісту дисертації, то слід відзначити, що дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 145 сторінках. Дисертація містить 25 таблиці, 15 рисунків та 6 додатків. Список використаних джерел налічує 135 найменувань.

Робота написана українською мовою. Стиль викладення матеріалів дослідження відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, вирізняється науковістю, системністю, обґрунтованістю, логічністю та послідовністю. Мета дослідження відповідає темі дисертації. Зміст сформульованих наукових завдань структурно та логічно узгоджений, їх кількість є достатньою для розкриття теми дисертації та досягнення поставленої мети.

Дисертація має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Між розділами та підрозділами роботи є належний взаємозв'язок, усі розділи містять рисунки, таблиці, посилання на літературні джерела. Наведені в роботі дані підтверджені в ході дослідження. Висновки до розділів дисертації та загальні висновки до неї є логічними й підтверджені результатами апробації на науково-практичних конференціях, публікацією у наукових фахових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність відповідних організацій.

У першому розділі «Теоретико-методичні аспекти організаційно-економічних засад продовольчого забезпечення населення України» авторкою розглянуто еволюцію наукових поглядів, щодо дослідження проблем продовольчого забезпечення населення (п. 1.1), здійснено аналіз методичних

аспектів сучасного стану продовольчого забезпечення населення з урахуванням прояву деструктивних явищ в суспільно-політичному житті країни, що викликано в першу чергу військовою агресією росії проти України (п. 1.2), розглянуто методичний інструментарій проведення наукового дослідження (п. 1.3).

В другому розділі «Оцінка сучасного стану продовольчого забезпечення України» здобувачкою здійснено аналіз формування продовольчих ресурсів вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками, зокрема в умовах військової агресії росії проти України (п. 2.1), проведено оцінку сучасного стану споживання основних видів продуктів харчування (п. 2.2) та здійснено аналіз методів державного регулювання системи продовольчого забезпечення (п. 2.3).

У третьому розділі «Перспективні напрями підвищення рівня продовольчого забезпечення населення України» розглянуто концептуальні засади удосконалення методів державного регулювання продовольчого забезпечення населення, що передбачає стимулювання виробництва певних видів сільськогосподарської продукції з одночасним забезпеченням їх якості (п. 3.1), запропоновано заходи по стимулюванню споживання основних видів продуктів харчування, що передбачає впровадження державних та регіональних програм забезпечення основними видами продуктами харчування найбільш вразливих категорій населення держави (п. 3.2), розкрито стратегічні напрямки розвитку системи продовольчого забезпечення населення країни в повоєнний період відродження економіки та інтеграції в єдиний європейський простір (п. 3.3).

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз дисертації та наукових публікацій А. В. Ревкової, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати щодо допущення здобувачкою порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення надати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Оцінюючи дисертацію А. В. Ревкової як завершену, актуальну, теоретично та практично значущу наукову працю, рівень обґрунтованості основних теоретико-методичних, практичних рекомендацій, висновків та пропозицій, необхідно відмітити, що деякі положення роботи є дискусійними, а деякі потребують уточнення та додаткової аргументації, зокрема:

1. Високо оцінюючи теоретичні розробки дисертантки щодо функціонування системи продовольчого забезпечення (п.1.1-1.2), вважаємо за доцільне звернути увагу на механізм забезпечення продуктами харчування населення в умовах «воєнної економіки», елементи якої спостерігаються в нашій

країні у теперішній час. На нашу думку, це підкреслило б значимість проведеного дисертаційного дослідження викликам нинішнього сьогодення.

2. В підрозділі 1.3 дисертантка на високому професійному рівні розкриває методичний інструментарій комплексної оцінки забезпеченості продуктами харчування населення. Вважається за доцільне в підрозділі 1.3 приділити більше уваги розкриттю методичних підходів до оцінки рівня споживання основних продуктів харчування з урахуванням процесу адаптації вітчизняних стандартів статистичного обліку до загальноєвропейських.

3. Дисертантка здійснила потужне аналітичне дослідження аналізу формування та розподілу продовольчих ресурсів в нашій державі, зокрема в умовах запровадження воєнного стану (п. 2.1-2.2). Проте, поза увагою авторки залишилася проблема оцінки розподілу продовольства з використанням неформальних зв'язків між домогосподарствами, яка спостерігалася в перші місяці військової агресії росії проти нашої держави.

4. Авторкою на високому професійному рівні проаналізовано використання методів державного регулювання, формування та розподілу продовольчих ресурсів (п. 2.3). Дана обставина свідчить про глибоке розуміння проблеми, що висвітлюється в дисертаційному дослідженні. Проте, поза увагою авторки залишився розгляд першопричин не запровадження механізму функціонування системи продовольчого забезпечення, що існувало в країнах з «воєнною економікою». На нашу думку, це підсилило б актуальність дисертаційного дослідження.

5. Авторка справедливо наголошує, спираючись на дані Державної служби статистики України, що в умовах прояву деструктивних явищ в економіці країні, основним виробником продуктів харчування є господарства населення. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне в підрозділі 3.1 дисертації розкрити авторське бачення, щодо розвитку кооперації при виробництві і розподілу продуктів харчування. На нашу думку, це підняло би на більш вищий рівень практичне значення дисертаційного дослідження.

Вказані недоліки та висловлені окремі побажання, жодним чином не знижують цінності проведеного наукового дослідження, яке є вагомим вкладом в економічну науку.

Загальний висновок

Дисертація на тему: «Організаційно-економічні засади продовольчого забезпечення населення України» є цілісною, самостійно виконаною працею.

У результаті вирішення поставлених теоретичних, методичних та прикладних завдань в дисертації одержано положення і висновки, які відповідають ознакам наукової новизни. Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, мету досягнуто, що дозволило отримати нові наукові результати дослідження, які мають теоретичне значення та практичну цінність.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету

Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її авторка Ревкова Анна Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Д.е.н., професор, професор
кафедри обліку і оподаткування
Білоцерківського національного
аграрного університету

Іван СВИНОУС

Підпис д.е.н., професора І.В. Свиноуса засвідчую:

Начальник відділу документообігу
і кадрового забезпечення

Олена ЮРЧЕНКО

